nós.

NÚM. 2

30 Novembre do 1920

NÓS

BOLETÍN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGAO DA SOCIEDADE GALEGA DE PUBRICACIÓS «NÓS»

DIREITOR:
Vicente Risco

XERENTE:
Arturo Noguerol

REDAUTOR-XEFE:
Xavier Prado (Lameiro)

SEGREDARIO DA REDAUCIÓN:
Xulio Gallego

REDAUTORES:
Ramón Cabanillas, Alfonso R. Castelao, Antón Losada Diéguez, Ramón Otero Pedrayo, Florentino L. Cuevillas, Leuter González Salgado

COLABORADORES:
Teixeira de Pascoaes, Johan Viqueira, Philéas Lebesgue, Leonardo Rodríguez, Antón Villar Ponte, Wenceslao Fernández Flórez, Xaime Quintanilla, Antón Noriega Varela, Gonzalo Abente, Manoel Banet Fontela, Lois Peña Novo, Eladio Rodríguez González, Ernesto Rivera, Marqués de Figueroa, Antón Palacios, Leonardo Coimbra, Amador Villar, Alvaro Cebreiro, Alexandre de Córdoba, J. Cervaens Rodrígues, Xulio A. Cuevillas, Victoriano Taibo, Xulio Prieto, Xosé Fernández Martínez, Farruco Lamas, etc., etc.

REDAUCIÓN Y-ADEMINISTRACIÓN
Padre Feixóo, 12

ABONAMENTO

Doce números, na Península. . . . **6** *ptas.*
» *Fora.* . . . . . **15** »
Número solto, **60** *cts. na Península,* **1'50** *ptas. fora*

Este boletín non publica mais orixinás que os que foran direitamentes solicitados pol-a Direución.—Tampouco se fai solidario das ideias n-elas emitidas, non sendo dos que por non iren firmados, enténdense que son da Redaución.

SUMARIO

Coimbre, PHILÉAS LEBESGUE.
Teoría cuase trascendental de velocidade, ANTÓN LOSADA.
O Nazonalismo musical galego, JAIME QUINTANILLA,
Portugal e Galizia.
¡Ten fé, poeta, XAVIER PRADO, *(Lameiro).*
Politeca social, ARTURO NOGUEROL.
Archivo filolóxico e etnográfico de Galicia.
Os homes, os feitos, as verbas:
Castelao en Ourense.
Jean Revel.
As letras catalanas en Galizia e as letras galegas en Cataluña
Libros.
Revistas.
Fora de testo: *A tola do monte,* CASTELAO

MANUEL SEOANE

AXENCIA DE FERROCARRILES

Madeiras labradas de todas clases *Mércanse APEAS pra minas*

Ponte Mayor - OURENSE

BODEGAS GALLEGAS

PEARES-ORENSE-(ESPAÑA)

PEDRO ROMERO Y HERMANOS

MEDALLAS
Santiago 1909
Valencia 1910

DE ORO
Buenos-Aires-1910
S.n Juan de P.to Rico-1911

Samaniego

Fotógrafo de Moda

Luis Espada, n.º 18

OURENSE

NEUMÁTICOS

Michelin

SEMPRE ACABADOS

DE FABRICARE

Gasolina

Lubrificantes

DEPÓSITO

OFICIAL

ALFONSO ABEIJÓN

PONTE MAYOR

(OURENSE)

GRAN "HOTEL MIÑO,,
OURENSE

O ÚNECO DA CAPITAL CON CALEFAUCIÓN CENTRAL
AMPLIAS HABITACIÓS :: COARTOS DE BAÑO
PENSIÓN COMPRETA DENDE 12 A 60 PESETAS

Propietario: ANDRÉS PERILLE :-: **Teléfono 21**

Merquen: PLUMEIROS DE RAFIA "PERILLE,,

OS DE MAIS DURA, OS QUE MILLOR LIMPAM, OS MAIS ECONÓMICOS

BOAS UTILIDAS ÓS REVENDEDORES

FABRICANTE
ANDRÉS PERILLE
OURENSE (España)
Clave A. B. C., 5.ª edición

REPERSENTANTE N-A ARXENTINA
JOSÉ MARTÍN
Calle Venezuela, 938
BUENOS AIRES

Casa "PERILLE,,

FERRETERÍA :-: LOUZA :-: CRISTAL
MOEBLES ECONÓMECOS E DE LUXO
FRABICACIÓN DE COLCHÓS PATENTADOS

Vostede pode montal-a sua casa con solo visitar iste estabrecemento, obtendo o maximum d' economia.

Paz Nóvoa, 9 - OURENSE

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ÓRGAO DA SOCIEDADE GALEGA DE PUBRICACIÓS "NÓS„

Ano I Ourense 30 Novembre 1920 Núm. 2

COIMBRE

A JOÃO DE DEUS RAMOS

Coimbre, ville savante et qu'un songe perfume!
Comme un visage d'amour tendre et de douceur,
Le soleil souriant au travers de la brume
Et sur les coteaux bleus accrochait des roseurs.
Sur le blond Mondego, flânant parmi les sables
Des reflets de metal couraient, insaisissables;
A croupetons, et debout même, les pieds nus,
Des laveuses chantaient, et leurs airs ingénus
Aux frissons du choupal melaient leur nostalgie.

—

Coimbre, ville de grâce, aux èchos d'elegie!
Nous errions près de l'eau paresseuse et le vent
Soussait au ciel, comme une flotte de magie,
De legères vapeurs couleur d'or et d'argent:
Te souvient-il, poète ami, de cette enfant
Que nous avons croisée au bout du pont de pierre,
Et dont les yeux baignés d'ombre, sous la paupière

Palpitante, semblaient deux fontaines des bois?
Nous devisions d'Inés. Les vers des Lusiades
Melancoliquement m'enchantaient par ta voix,
Et des sanglots semblaient errer sous les arcades;
Des appels langoureux d'anciennes sérénades
Semblaient, au choc du vent, s'evader des toits roux;
L'enfant te salua gauchement. Je vis luire
Ses dents blanches. Et tu lui dis des mots très doux
Qui metterent dans son œil plus humide un sourire.
Apôtre sans orgueil, je t'admirais ainsi,
Incliné vers le peuple à qui tout est souci,
Sentant que traversant les siècles d'un coup d'aile,
Mon rêve retrouvait dans les yeux de l'enfant
Toute l'âme d'Inés, humble, frère et fidèle.
—« Vers la Source historique irons-nous plus avant?»
Demandais-tu, le doigt tendu vers Sainte-Claire,
Et moi, je contemplais l'indolente rivière,
D'où semblaient se lever des ombres.
« A quoi bon?»
Répondis-je. Un hasard à l'esprit vagabond
Dans un regard de femme enseigne davantage
Que l'inerte matière ou le docte langage.
Le vieux songe de Coimbre est en moi désormais
Et, pour donner son sens à mon pélerinage
Une fille du peuple a suffi.
Les sommets
Vers l'horizon doré herissaient leurs verdures;
Les orangers offraient au soleil leurs parures
Et comme nous montons lentement vers la Tour,
La ville du Savoir semblait rêver d'amour.....

PHILÉAS LEBESGUE

TEORÍA CUASI TRASCENDENTAL DE VELOCIDADE

conceuto do Tempo y-o do Espacio é un tema eternamente autual y-un Tema-eixo d' a especulación científica e filosófica. Non imos a nos meter agora n-il d' un xeito científico. Non imos comentar a Kant ou a Bergson, anque sin querelo podamos dare c' os vellos razonamentos de Zenón de Elea. Estas observaciós, fillas, podería dicir, d' unha intuición, chegaron ó meu convencimento sin qu' ainda lles pudera atopar unha base científica.

As relaciós do Espacio e do Tempo poden ter un fondo sinificado e n-élas poderíase ver unha espricación filosófica da vida; mais sobre todo, d' élas nasce unha teoría do desenvolvemento da Velocidade n-o mundo que me parece cuase trascendental.

Foi sempre unha tendencia do home camiñar d' un lugar a outro o máis aixiña posibel. O se movere co' a velocidade que cumpre n-un caso dado, foi dend' os máis antigos tempos unha posibilidade que sinificou forza física y-elconómica. Eisí os vellos patriarcas, os xefes d' as tribus nómadas y-os grandes guerreiros. Os seus gandos, as súas bestas y-os seus carros eran a espresión da potencialidade súa.

Somentes os probes d' alma fallos, d' inquietude, y-os probiños de corpo, fallos de forteza íbanse quedando ó derradeiro. A potencia de velocidade era o trunfo n-a vida, un istrumento de dominación. Os escravos e toda a caste de servos, collíanse pra deixalos n-as casas ou n-os eidos, n-a inmovilidade do traballo diario, ou pra seren unha axuda máis ó servicio da Velocidade dos poderosos.

Por moito tempo, por moitos sigros, quen non tuvera un faco, ou un carro, ou un barco, e quixera se movere, habíase resinar ás longas camiñatas a pé, ou camiñar dentro d' a y-alma.

Chegaron ó fin os tempos en qu' os istrumentos de viaxar, as vellas dilixencias (n-o tempo de Lois XIV saíron as pirmeiras carrozas d' alquiler n-a cidade de París), os barcos de pasaxe y-os primeiros trens ademitiron a todol-os homes. A velocidade foise facendo popular; máis ainda era un luxo

Trasformada toda a organización social, a máquina da vida industrial e comercial nóva impuxo a grande velocidade. Como unha de tantas rodas ou correaxes de trasmisión, os probiños d' outros tempos, proletarios d' hoxe, sentiron a imposición do máis bulideiro movimento. A velocidade non era xa un luxo, sinon un mandamento da vida.

O desenrolo dos medeos de movimento co' a enerxía eléutrica y-os nóvos motores, todo elo ainda costoso e difícile de conseguirse, paresce estabrecer unha nóva diferencia antr' os que queren camiñar á maor présa. Son os ricos, y-os fórtes, os comerciantes y-os soldados quen viven a eito a vida da velocidade.

A roda da civilización non pode parar e colle n-ela ós traballadores, que se ven envoltos n-o movimento, y-a eles é a quen a sociedade pide o mais grande esforzo. Vense forzados a camiñaren co' a mesma présa dos poidentes.

Unha cidade moderna de vida industrial ou comercial, ou un centro mineiro, son un enxamio de movimentos y-unha longa mostra de velocidás. Os obreiros que, pra acolleitaren vivendas de pouco costo, van vivire n-as aforas, pra chegare a tempo ás fábricas y-ás tendas, teñen qu' aproveitar bicicletas, tranways, camions, trens... Os mineiros, pra s' afundiren n-a térra ou rubiren ós cotos d' esprotación, fanno n-ascensores de toda eras. Y-os trens aéreos ou subterráneos d' as grandes urbes, n-as horas da mañán e da noite, énchense de traballadores...

Podemos tel-a seguranza de qu' o aumento das posibilidás da velocidade ha siguire c' o progreso da técnica industrial. Os homes que pra viviren precisen un traballo a eito, non se poderán endexamáis liberare de siguil-o camiño do progreso da técnica. Si un automotore de servicio púbrico fai 200 kilómetros á hora, n-íl hanse meter os operarios, pra chegaren ben a tempo ó seu traballo.

Outro feito. Os capitalistas, os homes que teñen libertade n-a súa vida eiconómica, os direutores d' empresas, os traballadores da inteligxencia, non teñen a cuotidiana e regramentada esixencia da velocidade. Si queren, poden camiñar paseniño.

Imaxinando unha vida normal n-o porvir, n-a qu' os viaxes se fagan pol-o campo ou do

campo á cidade a unha máxima velocidade, é moi doado creere qu' os homes hanse afacer a ollar a Natureza n-o xeito en que se lles ofrece ó pasar por diante d' éla.

Cando pasamos c' unha grande rapideza, o paisaxe vaise alongando, e d' as cousas somentes vemol-o máis estérior da súa forma, vémolas esquematizadas n-o dibuxo e si se pudera dicir n-a coor. Supoñamos á máis da xente afeita a pasar fuxindo diante das veigas y-as fragas, e toda a visión da Natureza será apaisada y-esquematizada.

Podemos supoñer ainda que despois de longos anos d' adaptación, os óllos do home d' hoxe xa non poderán mirar como ainda nós miramos. As imaxes d' as cousas: prantas, albres, follas, herbas, gromos, froles e d' a máis da fauna do campo, serán imaxes mortas, dibuxadas n-un alongamento e d' unha coor envolta en brétema. A libertade do home ficará baixo o imperativo do engranaxe da vida, que ll' impón un leixamento da Natureza.

¡Qué estraneza a d' un home e qué festa pr' a súa curiosidade o vere preto de sí, n-a calma d' un esparxemento, un albre, follas, ou paxariños!

E podería chegar un tempo en que, o sino de forteza e de grande potencialidade, sería o camiñar a pé deténdose con agarimo a carón de toda cousa da Natureza libre.

II

Hastra d' agora cuasementes, non-os referimos máis qu' ó movimento enxebremente físico y-esterior, máis a traveutoria da Velocidade, en todal-as manifestacións da actividade humán, foi y-é somellante.

Dend' os tempos mais lonxanos os intereses comerciás fixeron imprescindibel a rapidés n-a comunicación antr' os homes. A vida do comercio foron os camiños dos mares e dos ríos. Os homes que vendían e mercaban levaban a representación da capacidade produtiva das súas terras. Inda non abondaba isto, e viñeron as fatorías y-estabrecimentos permanentes de toda cras, a maneira d' imaxes dos países d' orixen, n-outros países alleos, e logo a difusión pol-as armas no *hinterland*, da potencialidade políteca y-eiconómida.

O *cambeo*, na forma de *troque* imediato d' uns produtos por outros foi o comenzo das transacións mercantís. A trasformación do *troque* en *venda* e *merca* pol-o internedeo do diñeiro, foi o sinal da velocidade nas relacións comerciás antr' os homes. Xa non era a produción humán enxebre a que servía d' istrumento único n-esas relacións. O diñeiro axeitaba millor pr' á rapidés do *intertroque*, mais tamén co' il as relacións humáns s' esquematizaban, pois a *moeda* non é outra cousa qu' o esquema d' un valore en troque.

O mais grande progreso y-a trasformación fonda do comerceo naceron do *creto* comercial. O *creto* é a mais sinxela simprificación das relacions mercantís. O creto da unha velocidade tal ó diñeiro como intermediario, que chega a suprimil-o, sustituíndoo por verbas y-hastra por unha soila, y-eisí un valore comercial, un produto da natureza ou da industria, ou unha grande cantidade de diñeiro chega en imaxen, sin perder ningunha cousa do seu valor, con seguranza compreta y-o mais axiña posibel da Europa á América. O desenrolo do contrato de cambeo ven d' ise xeito a aumental-as posibilidás d' unha mais grande rapidés.

Y-agora coñecemos os tempos n-os qu' unha sinxela parola telegráfica ou in-arámica estabrece unha relación y-un contrato antre duas asociacións mercantís por importantes que elas sexan.

A institución dos viaxantes de comercio, xa c' o seu nome leva dito que o trunfo comercial era custión de movimento e velocidade: son as casas produtoras y-os grandes almacéns os que se trasladan d' un lugar a outro n-a, persoa do viaxante, y-esto é tamén o que sinifican as representacións permanentes dos grandes produtores y-almacenistas.

Referímonos n-esta descrición, somentes ás grandes forzas da industria e do comerceo. A veira d' elas, ainda viven os pequenos traballadores que de casa en casa ou de feira en feira, levan, levan paseniño os seus artículos, ofrecéndoos á venda. Fixado un preceo n-as grandes tendas, pra suprimire verbas inutis, porque o tempo cumpre, somentes a realidade eterna do intertroque humán tén unha representación n-eses pequenos comerciantes d' os camiños, c' os que s' axusta e se rallea a eito.

Na vida mercantil normal dos pobos, n-as suas grandes operacións, os homes xa non falan c' os homes y-as parolas qu' enchen as cartas d' os tratos ou os sinos telegráficos, son esquemas d' unha actividade humán. Suprímese a escritura persoal, e pra borral-as características individuás humans, emprégase unha máquina que faga somellantes todal-as escrituras. Duas verbas abondan, e levan un valore d' esactitude matemática, suprimindo o parolar espresivo de calquer xeito de sentimentalidade. Y-eisí a velocidade comercial aumenta y-as relacións antr' os homes espállanse, mais istas mismas relacións, coma todo o caranterístico da fauna

humán, s' esquematiza. Trátanse os homes das mais lonxanas terras, pro non coma homes, senon como istrumentos d' unha andrómena en movimento.

N-un grande *cruc* financieiro, que colla n-o esnaquizamento a unha multitude d' homes, ricos e probes, orfos e fortes, a psicoloxía humán non está integralmente representada: falla o sentimento. N-ise feito tan diario da vida moderna, traballan predominantemente a inteligencia y-a vontade, porque as súas esteriorizacións están mais axeitadas á esquematización xeral: todo se resolve en números e combinacións autivas. Mais, quen se lembra con simpatía dos malferidos pol-o *cruc*? Están lonxe, non se trata de homes con nai, muller ou fillos, trátase de acredores, debidores e tenedores d' un valore cotizabre.

Y-eisí, hastr' os grandes praceres ou doores posibels n-as outas combinacións financieiras, resólvense n-unha inquietude d' espectación no fuxir da corrente das transacións, dependendo moitas veces da materialidade do trasporte ou do *outillage*.

Vese bén qu' a producción da nósa concencia, o millor de nós, convírtese n-unha cousa valorabre d' un xeito métrico-decimal, é decire, que s' obxetiva por compreto. Todo acto mercantil é primitivamente un acto humán, c' un valore subxectivo, mais ó simprifical-o pra que poida se movere o mais rápidamente, convertíndoo n-un sino, xa non é acto humán, é unha cousa que non está n-a nósa concencia, senon no mercado, suxeta a toda influenza esteriore.

Todo isto qu' asomella unha dinámica vital admirabre, mais adiante veremos que se traduz en estática enxebre, e canto mais bule ise movimento esterior, menos dinámica vital humán encerra.

Que grande pracere o se poderen parar un istante os homes, e coñecérense tales, e falaren coma homes! Mais pra isto tamén, somentes son doados os mais ricos e fortes. Un poderoso financieiro ainda pode *sentíre* n-os seus tratos, tén os seus sobrantes e pode facer un favore. Os números do seu libro son dupricados pol-o menos. Un financieiro corrente non pode dar un dos seus números, sin alteral-a serie: o favore non entra n-as suas posibilidás de caixa, n-a que xiquera pode ter pechado o curazón. O porvir non leva ese camiño.

(Continuará)

O NAZONALISMO MUSICAL

GALEGO

falare do nazonalismo musical eu ben sei que pol-o mundo hai e houbo os Vincent d' Indy e os Debussy e os Ravel, defensores do universalismo musical.

Eu ja sei que pol-o mundo adiante din as gentes qu' a música non é unha arte nazonalista, posto que o seu linguaje é inteligibre pra todo o mundo, e qu' a obra d' un francés, por ejempro, é perfeutamente diáfana pra un chino. Pro eu ben sei, tamén, qu' os que tal din non son capaces de difrenciar a un chino d' un francés.

Dise com-unha cousa nóva isto de qu' a música é inteligibre pra todo o mundo, como si non sucedera o mesmo co' as outras artes belas. Tamén a pintura é inteligibre pra todol-os que non sejan cegos. O cadro d' un pintor framengo, poño por caso, é inteligibre pra todol-os que teñan ollos na cara. Pro ¿vaise por isto a soster que non hai escolas pictóricas? ¿Vaise soster qu' as y-almas nazonales non deijaron, na pintura, asinalada a sua pouta?

Co' arquiteutura e a escultura pasa o mesmo. ¿E quén confundiría, ainda que falen n-un linguaje universal e humano, unha estautua greca c' unha egipcia? ¿Quén non difrencia un tempro budhista d' unha cratedal gótica? Decire, pois, qu' a música é inteligibre pra todol-os homes é non decire nada; millor dito: é decire unha parvada. Ise linguaje universal fala d' un jeito nas «Danzas Noruegas» de Grieg e d' outro difrente nas «Hespañolas» de Granados. O noruego entende istas e o español entende aquelas. Pro ¿quén dúbida que falan de jeito difrente? ¿Quén pode confundire o nóso *alalá* c' unha malagueña? ¿Quén pode pór en tea de juizo que na

música choutan, fortemente vivas, as almas dos pobos; que cantan as almas dos pobos en formas diversas e que a música é, por escelenza, unha arte fondamente nazonalista? ¿Quén pode deijare de sentir qu' entre o nóso mais cativo *alalá* e a música «sabia» de moitos *moderneros* —séibase qu' eu non vou, nin moito menos, contra o modernismo—hai unha ponte infranqueabre: que frente ô recendo, ô aroma do canto saído das entranas mesmas da nazonalidade, a música feita sin sentemento, de calqueira formiga de Conservatorio, é unha parvada,—todo o sabia que queirades—mais sin o prefume aloumiñante do cantar do pobo?

II

Pedrell—o musicólogo catalán, coñecido como ben sabedes en toda a Europa—pergúntase a sí mesmo na sua obra «Lírica nazonalizada» como é posibre que unha nazón tan rica como a Hespaña en cántigas populares, non deijara un soilo acento, ¡un soyo! n-un canto engebremente nazonal; un soilo acento, por cativo que fose, dendes do punto de vista musical. E Pedrell non atopa co' a resposta. E a resposta é crara, a resposta é lostregueante. E que a Hespaña non é unha nazón, senón un feije de nazóns. E que a Hespaña poderá sere un Estado, unha allada política, o que queirades; pro non é unha nazonalidade. A FORMA POLÍTICA ESTADO NON É NIN PODE SERE DETERMINANTE D' ARTE ALGUNHA. Véjase o fecundo labore d' o Peter Bénoit co' a música framenga, qu' é un ejempro vivo de como n-outro Estado, o belga, danse as mesmas circunstanzas que no hespañol. O Bénoit qu' era un nazonalista, sostiña que «toda arte forma unha parte da vida social d' un pobo, e as melodías populares, a rítmica e o *color* armónico d' isas melodías, corresponden ás particularidás étnicas da raza que n-il vive.» «Os cantos populares—según Bénoit—acusan, craramente, qu' o jeito da lingua, non menos qu' a natureza e o temperamento étnico, impoñen unha ou outra forma melódica, tal ou cal ritmo.» E o Bénoit, que fijo toda a sua música sobre de poemas nacionás framengos, chegou, nas suas derradeiras disposicións, a prohibire que se cantase a sua música no país de Frandes n-outra lingua que non fose a framenga.

Os cantos, pois, saídos das difrentes nazonalidades ibéricas, e consustanciados co' a lingua que os creóu,—pois como dijo o Leopardi, «se non pode destilar da froliña d' un canto o recendo da verba qu' o evocóu»—non podían integrare o seu espríto n-un canto sintético da beria, canto feito en lingua estrana á pirmeira creadora. A Hespaña non pode, pol-o tanto, dar un soilo acento musical nazonal. Non hai, pois, nin pode haber música hespañola. E o buscala, o tratar de creala é, sinjelamente, un ansurdo, unha verdadeira moustruosidade: somentes facedeira pra os artesanos, e non artistas, autores de toda-las metempsicosis jeroglíficas.

Hai música galega, vasca, asturiana, andaluza, aragonesa, castelán, catalana... Pro non hai nin pode haber música hespañola. Fóra da Hespaña pasan por música hespañola as *granadinas*, as *sevillanas*, as *malagueñas*, que ben craramente espresan, co seu nome, que son músicas LOCALISTAS e privativas d' unha soila nazonalidade ibérica. Coido que foi o Barriobero, quen propuxo ou quijo propor ás Cortes que a «jota» decrarárase himno nazonal hespañol. Y-eu perguntaríalle: ¿pro que «jota», meu amigo? ¿A navarra, a aragonesa, a murciana, a valenciana? ¡Porque a «jota» hespañola non-a coñece ninguén, a non sere que non seipa nin «jota» d' istas cousas! ¡E a música hespañola non aparece por parte algunha!

III

A nósa música é principal e cuáseque enteiramente, religiosa ou litúrgica. Os chamados «modos» *autènticos* ou *maiestros* e *plagales* ou *derivados*—da música antigoa,—estímanse d' origen greco, non porque o sean realmente; senon pol-a sua similitude ou semellanza c' os modos grecos, derivados, como sábese ben, d' Asia e seguramente d' orige ariano. Próbao o feito dos nomes d' algús dos «modos» da Grecia: *frigio*, *lirio*, etc.

Ista música greca era «diatónica»; fundábase sobre o chamado «tetracordo»: é decire, que non coñecía as accidentales—*sostidos* e *bemoles*—nin por tanto, o *cromatismo*. Decir modos musicaes grecos é, pois, decir música *ambrosiana*, música *gregoriana*, música *litúrgica;* é decir, n-unha verba, música galega: tamén, esencialmente, *diatónica*.

O caranter principal da nósa música é o de sere antígoa. A música antigoa crasifícase tendo en conta o invento do chamado *acorde de 7.ª*, ó que chámase, tamén, *nota sensibre*. Iste acorde que carauteriza os «modos» modernos, ou «tonalidades» de «maor» e «menor», é de mediados do século XVII. A música moderna non tén mais que eses dous *tonos:* ou «modos», pra lles chamaren ó jeito dos antigos. Pois ben; toda música na que non apareza o *acorde de 7.ª*, a *nota sensibre*, é música antigoa.

Outro carauter, a unha veira o modal e diatónico, da música vella é o ritmo. O ritmo mu-

sical é silábico; n-ele, a música supedítase enteiramente á letra, e a prosodia é a dona do ritmo: ó que chámase, técnicamente, «ritmo libre».

A nósa música tén, precisamente, ises dous carauteres da música antigoa: é, como ela, diatónica e de ritmo ceibe. E istes dous carauteres non-os tén ningunha outra da Iberia.

Nósco temos, pois, un nazonalismo musical.

IV

Un probrema que preséntase a todo diligente folk-lorista, a todo músico «honrado», é a armoñización da música popular. Y-eu coido qu' hai que ter en conta un principio, que penso inconmovibre, pr' armoñización da música nazonal d' un pobo. Iste principio é a armoñía propia dos istrumentos propios. Porque si é certo—y-eu coido que sí—qu' a música eisiste mais ben, no esprito humano, como principio armónico que como principio melódico, certo será, tamén, qu' o pobo que fijo determinados istrumentos con escadas determinadas, tiña, no seu esprito, un principio armónico tamén específico. A zanfoña e a gaita foron creadas, co' as suas escadas respeutivas, porqu' o pobo galego tén na sua y-alma armoñías que, abertas, descompostas nas suas notas compoentes, daban isas escadas. O músico compenetrado co esprito armónico da nósa raza tén que non esquencere o roncón da gaita na armoñización da nósa música. Isto non quer decire qu' a *pedal* úsese decote, sin tón nin són e porque sí. Mais en certa cras de música a *pedal* pode sere unha necesidade. Quero decire, ainda mais craramente, qu' armoñización, en determinados, débese facer tendo en conta a *pedal*, como si ela esistira sempre, e sin qu' armoñía atópese en desacordo co' a presuposta esistenza d' aquela nota.

A mais pura música galega, a melodía mais enjebre, armoñizadas d' outro jeito, perderían o seu mais fino recendo. D' eiquí a necesidade, non soilo de coñecere a armoñía propia dos nósos istrumentos,—tanto a zanfoña como a gaita son istrumentos diatónicos—sinon a de sentir na y-alma a mesma armoñía da nósa Patria; o sentila tan íntimamente, tan fondamente, que se non sinta ja, de forte e fonda que será, porque veña ja de sentir todo o da Terra: beleza, aire, lus, brétemas, fala e dores; os mesmos odios e o mesmo amor.

V

Na nósa música cantada o diatonismo e o ritmo ceibe vense na sua pureza íntegral

O ALALÁ é diatónico, enjebremente gregoriano.

Os CANTOS DE CEGOS conservan, na estrófica, a mesma disposizón das formas poéticas dos troveiros (sátira, canto dialogado con arte «lexaprén»). Teñen as mesmas carauterísticas tonal e ritmica.

Os AGUINALDOS, NADALES, PANJOLIÑAS, ANINOVOS e REISES son verdadeiras derivacións das *secuencias* da Eireja. Con citar o seu orige, abonda.

As CÁNTIGAS se non poden crasificare. A maor parte d' ilas responden á carauterística general da nósa música.

O CANTAR DE PANDEIRO é do mais enjebre do nóso folk-lore.

Na música de danza e istrumental ja vense mais craramente as infruenzas alleas e dos tonos maor e menor. Ainda eisí nas DANZAS DE ESPADAS, DE ARCOS E DE CINTAS; NOS MAYOS—¡lembranza da vella COREA, da «gnosiana» greca!—consérvanse elementos francamente enjebres. Nas mesmas MUIÑEIRAS e ALBORADAS, quezaves o mais impuro da nósa música, hai elementos d' abondo pra o nóso nazonalismo musical.

VI

Eu vos digo, músicos galegos, rapaces artistas: ehí, na nósa fermosísima música, tedes unha enorme canteira. No *outro* tedes todol-os «ismos» imaginabres. Si vivides divorciados da Raza, conservatorizar todo o que poidades, ¡que vos non arrendo a ganancia! Si sentides á vósa Terra no recuncho da y-alma, deijala qu' ela cante, ¡ceibe!, como cantou dendes da eternidade; que chore co seu propio acento e que ría coa sua propia risa. Volo premiará a y-Arte, tan humana—¡a diviña!—que sabe todo o humano qu' é o sentemento da Patria e qu' a Patria é o mais grande amor dos humanos.

Hastra d' agora foron os «ismos» non trasdendentaes os que roubaron as faternas dos nósos músicos. Hai músicos galegos que son, mais qu' italianistas, italianos,—ó jeito de Tosti—e autores das «basuras de salón», como chamoulles o Galdós ás romanciñas cursis de romate, feitas pra engayolare ás donicelas romantiqueiras, educadas nas *Escolas d' Amigos do País*.

Italianistas, wagneristas: valeiros d' alma propia, n-unha verba, e sin que fijeran nada trascendente nin pra eles nin pr' á Terra nin pr' á Humanidade.

¿Técnica do futurismo musical galego?—O ESTUDIO DA VELLA TRADIZÓN MUSICAL. (Estudio perfeuto, pol-o tanto, da *música gregoriana*.)

¿Esprito nóvo da nósa Arte música?—Unha soila verba: GALEGUISMO.

JAIME QUINTANILLA

No Ferrol - 14 - XI - 920.

PORTUGAL E GALIZIA

onrouse o pirmeiro número de NÓS c' unha soberbia páxina que o Mestre Teixeira de Pascoaes quixo dedicar ós xovens poetas galegos. Outa mentalidade repersentativa, a do Poeta d' Amarante, das mais fondas arelas qu' acariña dend' a eternidade, a y-alma saudosa de Portugal. NÓS tiña solicitada esa páxina, do Mestre hai tempo tan querido. Co' elo xa NÓS daba a coñecer como sinte a solidaridade espirtual de Lusitania e Galizia.

Sempre arelaran as Irmandades da Fala, qu' os dous pobos irmaus se coñeceran e s' amaran. Era, mais que un simples intercámbeo, unha verdadeira colaboración na obra da cultura, o que se quería. *A Nósa Terra* leva feito moito n-ise camiño. Elí acollíanse con ledicia os escritos de José Joaquín Nunes, Antonio Sardinha, Luis d' Almeida Braga, Novais Teixeira y-outros moitos escritores portugueses. Eran tamén os artigos d' Antón Villar Ponte y-as mociós qu' il presentou ás Asambreias nacionalistas de Lugo e de Santiago.

Logo, dempois d' un viaxe do Sr. José de Figueiredo, ilustre arqueólogo e crítico d' arte, pol-a nósa Terra, *Atlántida* de Lisboa acollía a colaboración dos nósos compañeiros Risco, Cabanillas e Castelao. A pouco, principiaba Risco en *A Nósa Terra*, os seus estudos sobre da moderna literatura portuguesa e comunicábase a cotío co Teixeira de Pascoaes e mais co eminente lusitanista francés Philéas Lebesgue.

Ó tempo, Portugal decatábase do nóso esforzo de recostrución da Patria Galega y-ollaba pra nós con simpatía. As verbas amigas iban chegando a nós en cartas cheas de curiosidade e de sentimento fraterno. Eran os espritos mais escoleitos das nóvas xeneracións: o gran pensador Leonardo Coimbra; os poetas Alexandre de Córdova, Manuel de Figueiredo, João de Castro; os pintores João Peralta e Armando de Basto; o Tenente Pina de Moraes y-o poeta e crítico José Cervaens Rodrigues. E moitos mais, ainda.

E agora é a prensa toda de Portugal a seguir ise nobre sentimento de fraterna simpatía. Un día é Artur Ben Bosh en *O Popular* de Lisboa; outro é Cervaens Rodrigues no *Jornal das Notícias* do Porto, e mais *O Comercio do Porto* y-a *Ilustração Portuguesa*... Son moi dinos d' especial atención os artigos do Pina de Moraes en *O Primeiro de Janeiro*, nos que o ilustre escritor bautiza a nósa arela nacionalista co' a verba reveladora de *Pangaleguismo*.

Ora, o *pangaleguismo*, na sua esencia trascendental, en canto obra espirtual, en canto creación de cultura, fica ben espricado nos anacos de cartas que o Mestre Teixeira de Pascoaes escribeu ó nóso compañeiro Vicente Risco e que NÓS trascribía no seu número derradeiro. Teleolóxicamentes, o pangaleguismo é o que o mesmo Risco tiña chamado *neo-atlantismo*, a creación do Nóvo Mundo ocidental... Elo, non digo s' intresa a Portugal, que tanto mundo domiña co' a sua lingoa, mais qu' irmá da lingoa galega.

Eis ós nósos óllos, maravilados d' óllar as perspeutivas sen fin que s' abren no lonxe diante da nósa cobiza saudosa...

A intención, hoxe, dos nósos amigos, como manifestan as suas comunicacións recentes, é chegar aixiña n-iste camiño ás realizacións práuticas: a venda en Galizia de libros portugueses, e de libros galegos en Portugal; visita a Portugal dos nósos artistas y-escritoros, e dos artistas y-escritores portugueses eiquí; compre mencionar tamén os Xogos froraes galaico-lusitanos que pr' á primaveira próisima orgaiza o Sr. Cervaens Rodrigues. Eis o que d' unha banda e da outra estase estudiando de común acordo.

NÓS quere ter a sua parte n-ise movemento que leva un car' ó outro ós dous pobos irmaus, n-ise movemento cheo de promesas groriosas. Temos solicitada a colaboración do eminente filósofo Leonardo Coimbra, e tamén honrarán as nósas páxinas Alexandre de Córdova, João Peralta, Cervaens Rodrigues, e outros ilustres amigos nósos. Temos mentes de dedicar un fondo estudio ás letras portuguesas nas nósas páxinas. O cambeo co' as millores revistas lusitanas foi dend' o principio unha das nósas arelas.

NÓS, órgao da cultura enxebre, procrama outamentes o valor universal celto-atlántico da cultura galaico lusitana, que foi unha sola na época groriosa en que s' escribiron os *Cancioneiros*, a *Crónica de Turpin* y-a *Demanda do Santo Graal*. O movemento pangaleguista será unha renovación dos tempos en que a nósa nacionalidade foi mais fecundamentes creadora.

—Éralle unha rapaza bonita e ben asisada e din que foi unha meiga quen-a enfeitizou, e dispois de perdel-o xuicio tivolle un fillo e contan qu' era do demo. Chámanlle a tola do monte.

Así falou un vello, que camiñaba par da miña besta ferrada, cando eu era médico rural,

CASTELAO

¡TEN FE, POETA!

Á sombra d' un carballo un probe poeta
Buscáballe remate a unha cuarteta
Sin conseguir toparlle a «xuramento»
Consonante axeitada de momento.
D' a sua musa o coitado renegaba
E con parolas grósas a aldraxaba.
Cando ela veu en forma d' estorniño
Que no albore pousándose a modiño
Ciscou sobr' o poeta, tan campante,
O desexado e própeo consonante.
Endexamais ¡hou bardo! desesperes;
Que as musas fanche o mesmo qu' ás mulleres:
Xamais che dín que si, pro, están negando
Y-aquelo que che negan desexando.
Ten fé, qu' elas han vir n-a tua axuda
Co' a sua conversa muda
Que ás veces é subrime sopro craro
Y-outras é..... calquer cousa de paxaro.

XAVIER PRADO
(Lameiro)

POLÍTECA SOCIAL

Nazión gallega debe reter n-os agros unha poboanza tan aguixada como sexa posíbre y-antepol-a agricultura, o comercio y-a industria, a pesar de que os liberales, aquivocados ou empulados pol-os seus intreses económicos, apóndose ideas progresivas ou sentementos patrióticos, queren trocar, sin decatarse, o réximen d'o modesto benestar, d'a cooperanza e d'a simpatía, que reina baixo un réximen agrícola acadado, pol-a loita, pol-a eisistenza y-o espirto frío e calculador d'a burguesía, que resulta d'un realismo sin idealidade coma o que crea o «asesorismo ténnico», fomentando preferentemente n-a nosa terra o industrialismo.

O fin de toda nazión é o benestar temporal d'as familias que a compoñen, pero este benestar non soilo consiste, abofé, en ter d'abondo bés de toda clás, de maneira que todal-as casas podían satisfacer as suas necesidás senon tamén n-o aumento d'a virtú e d'a felicidá de todos e n-unha paz ben apuntalada contra anemigos d'adentro e d'a afora. A agricultura é, d'entre tedal-as actividás económicas, a que ofrece condicións mais estimables dende o punto de vista social, ético, estético, económico, hixiénico e político.

Os cimentos d'o Estado son os labregos y-a posesión d'a terra. Esí vemos, pol-o que nos contan as estorias, que o pobo xudeu pra consolidarse, despoixa de conquerir a terra prometida, partíuna entr'as tribus de que se compuña y-estabreceu como medida pra conservanza d'o orden social o ano d'o xubileu; o pobo d'os faraós asentouse sobre d'o reparto d'a terra entr'os sacerdotes, os guerreiros y-os labregos, e n-o goberno de José, fillo de Xacob, fíxolle frente ós sete anos de fame rescatando o goberno as terras d'os labregos e partíndoas de novo entr'iles; Licurgo acimentou o pobo espartano sobre o reparto d'a terra entr'os espartanos, con cuyos lotes non se podía feirear e pasaban de país a fillos n-a forma de hermandás que gobernaba o vinculeiro; a nosa terra, inspirada n-istes dous prencipios: «A moita terra da duas cheas, unha de traballo, outra de miseria». «Pouca terra, ben estercada, val pol-a molta, mal traballada», chegou a ser algo debido ós foros y-a práutica de considerar os arrendos coma foros presuntos; as reformas de Solón acimentáronse n-o reparto d'a terra que tiña que producir o fixamento d'unha estrema pr'a posesión d'a terra; véndose Esparta en calzas pretas os reis Agis e Cleomenes tratan d'estorcela c'un novo reparto d'a terra; en Roma as medidas de Spurio Casio Viscelino y-as leis licinias encamiñábanse a dar facilidás pr'o aproveitamento d'a terra; o protestantismo consolídouse cando n-a dieta d'Augsburgo (1555) ó concedersell'os príncipes luterans a libertá d'o culto reconocéuselle ademais a *propiedá definitiva d'as terras que secularizaran;* a revolta social galega foi aprazada co'as medidas lexislativas, provocadas pol-a iniciativa d'o deputado xeneral d'a nosa terra, marqués de Bosque Florido, mantendo ós levadores n-a posesión d'as terras aforadas; a revolución francesa afianzouse cando as terras d'a Eirexa y-as d'os nobres emigrados pasaron ás maus d'os pequenos propietarios; y-a revolución rusa adequiriu forza y-estabilidade c'o reparto d'as terras d'os *pomeschikis.*

O industrialismo cámbea a natureza d'o traballo, o sentido d'a vida y-a concepción d'o mundo d'as maras. O traballo industrial básase n-a falta de procesos parciales, n-unha monotonía fatigosa e desesperante, pois coma ouserbou acadadamente Hobson: «A varianza é a esencia da vida y-o traballo mecánico é anemigo

d' a varianza». O industrialismo eisixe d' os traballadores un consumo de forzas extraordinario que crea a *necesidade* d' unha merma d' as horas d' a xornada que producirá a decadencia moral se non se logra atallar o mal empreo que se lle da ó tempo libre. Tamén eisixe leis sobre os accidentes d' o traballo cuyos efeutos desmoralizadores nótanse n-os paises industriales e foron ouxeto de estudio por parte do profesor Quincke. O trato co' as máquinas acaba por producir unha visión mecanizada d' o Universo: y-o industrialismo ademais, aumentando a posibilidade de satisfacel-as necesidás y-aumentando a distancia entr' a satisfanza posíbre y-a satisfanza conquerible pol-as masas desterra d' os espirtos a resignanza.

Dend' o punto de vista dos intreses estéticos non hai cousa pior qu' o industrialismo, pois o costume d' acuparse escrusivamentes co' a ténnica, coma calquer acupación parcial, «provoca un embotamento d' a vida espirtual pra todol-os demais intreses e valores»; ademais, como dí John Ruskin: «o arte soilo pode desenvolverse n-un pobo satisfeito, libre d' o espeutáculo de cousas feas e d' a coacción d' o traballo mecánico». Darwin, lamentándose d' haber perdido o gusto pr' á poesía, a múseca y-a pintura, dí n-a sua biografía: «O habérseme destruido o gusto y-a intelixencia por estas cousas é unha perda de felicidade, e quezayes sexa perxudicial pr' á intelixencia, pero muy probabremente é o pr' ó lado moral d' a nósa natureza, en tanto que con «lo embótase e debilitase a vida d' o nóso sentemento».

Din algús liberalizantes qu' é necesario protexer preferentemente á gran industria pra crear a posibilidade d' unha poboanza mais espesa, e que o seu industrialismo non tén outra finalidade que dar traballo a xente probe. Pero, a producion industrial ¿non senifica un aforro n-a mau de obra?; os industriás ¿non deixan por portas as familias que dependen d' iles, si se inventa algunha máquina que lles premita prescindir d' o seu traballo?; ¿non está acaso resumida a ética industrialista n-esta sentencia americana: «Non hay que utilizar xamais un home pr' ó traballo que se pode confiar ónha máquina». Non hay qu' esquecerse de que a industria d' os texidos d' algodón, por exemplo, medrou en parte a costa d' as d' o liño e da lá. Carezo de datos respeuto á infruenza d' a industria algodoeira sobre d' os teares que en 1891 había, según Anxeo Rubido, en Triacastela, Palas de Rey, Chantada, Padrón, Betanzos, a Cruña, Malpica, Brión, Mesía, a Cañiza, Allariz, Baños de Molgas, Xunqueira d' Ambía, Maside, Castro Caldelas, Viana d' o Bolo, a Mezquita, Verín, Laza, Xinzo de Limia, Bande e Celanova.

A gran industria pode dar lugar á posibilidade de soster unha poboanza mais pecha, pero non é pol-os brazos que n-ela s' acupen senon pol-as novas necesidás que crea.

Outro d' os argumentos d' os liberalizantes é o suposto aumento da producion, a baratura d' os produtos y-o aumento d' a riqueza. Respeuto ó aumento d' os produtos pode contestárselle co' estas verbas de Tomás Carlyle: «¿De qué sirven as camisas que tecichedes? A millós colgan n-as tendas e non poden venderse. Y-eiquí hai millós de corpos espidos que suspiran por elas...» Ademais, os industriás forman cartels pra fixar o maisimun de producion d' o cual non poden pasar. En canto a baratura hai que ter presente que algús produtos pouco importa que baixen si os que os facían non teñen o costume de consumilos. Tampouco se pode esquecer que os industriás forman fortes asociacións pra subir os precios, e senon dígano os acaparadores, os trust y-as nosas compañías d' os camiños de ferro. Por outra, a baratura d' os produtos, dend' o punto de vista social, non se mide pol-os cartos que costan, senon pol-a sua utilidade pr' a vida e pol-a cantidade e calidade d' o traballo que se necesita pra producilos: o precio d' unha cousa en diñeiro non ten nada que ver c' o seu valor, pois pra fixar sociolóxicamente o coste d' un produto «hai qu' estudiar tamen a infruenza qu' o traballo exerce sobre d' o obreiro. Hai traballos que degradan ó home porque abusan d' as suas forzas. Outros encerran un peligro corporal ou moral. N-o concepto de coste soilo entra o traballo que aburre e fatiga, que se fai en condicións desagradables ou perniciosas e carece de toda infruenza beneficiosa sobr' o corpo y-ó esprito d' o que o fai». Dend' o punto de vista social, os fletes eran menos costosos denantes d' inventarse a ó vapor que despoixa: denantes custaba matal-o tempo agardando o vento favorable, despoixa costou, e costa, que centos de miles d' homes pasen a vida enterrados n-o fondo d' as minas do carbón.

Por outra, ¿qué riqueza é a que aumenta c' o industrialismo? ¿A d' a nazión ou a d' os particulares? A d' istes. Dícese que os cartos ganados pol-os particulares que os gastarán ou os emprearán en negocios; pero, ¿cándo y-en dónde? Ademais, este aumento d' a riqueza d' os particulares ¿non se fai á costa d' a probeza e d' a dependenza d' a mór parte d' a xente?

E preciso tamén decatarse de cal é o millor

oficio pr' ó traballador, en igoales condiciós de benestar. Non conto con estadísticas, d' o Estado, d' a mortandá, nin d' a inutilidá pr' ó servicio militar en relación co' as profesiós. A falta d' élas reproducirei os datos estadísteccos que siguen:

Mortandá por cada 10.000 habitantes n-os anos 1890-92, segùn a estadística inglesa.

PROFESIÓN	EDÁ (ANO) 15-20	20-25	25-35	35-45	45-55	55-65	65-100
Labregos ceibes	13	24	43	70	112	240	878
Criados e xornaleiros . .	17	30	52	88	128	246	986
Obreiros metalúrxicos . .	27	54	75	137	251	474	1313
Id. testiles	34	39	75	123	223	461	1389
Id. mineiros	38	75	64	97	196	443	1505

Si temos en conta que os xornales n-o campo en Ingalaterra eran mais pequenos que os d' os obreiros d' as vilas e que ístes mantíñanse bén, a mór mortandá d' os obreiros é un feito que non pode ser esquecido.

Cifra media anual d' a mortandá n-a Suiza por cada 1.000 persoas d' as edás que se indican, n-o periodo de 1881-1890.

	EDÁ (ANOS) 0	1-14	15-19	20-49	50-69
65 Destritos industriás	174,2	8,7	5,1	11,2	38,6
69 id. mixtos . .	155,9	7,9	4,9	9,7	35,7
68 id. agrarios .	158,7	8,4	4,9	0,1	34,7

Os labregos estímanse n-o 40 % d' a poboanza d' os destritos d' o primeiro grupo, n-o 40-59, n-os d' o segundo e n-o 60 % n-os d' o terceiro.

A siguiente táboa móstranos o pouco castigados qu' están os labregos pol-a tuberculosis.

De cada 100 mortes entr' as edás que s' indican correspoden as cifras que siguen ás destintos oficios.

	EDÁ 20-29	30-39	40-49	50-59
Labregos e leiteiros	48	51	54	64
Industria forestal	28	54	55	52
Camiños de ferro	49	55	65	72
Feitura de rúas e canales .	65	76	93	82
Zapateiros.	116	108	112	152
Alfayates.	154	134	150	161
Carpinteiros e cristaleiros.	142	140	157	151
Cerraxeiros.	194	252	251	354
Pipeiros.	156	271	221	173
Pintores e decoradores . .	214	207	249	209
Maquinaria e fundición . .	144	115	130	138
Ferreiros	108	125	145	168
Comercio, banca, seguros e comisión	220	168	152	130
Economía doméstica. . . .	164	199	189	158
Correos, telégrafos e teléfonos	112	134	125	115
Empregados púbricos . . .	128	131	148	172

O mesmo n-os mostra a siguiente táboa d' o Profesor A. Vogt, de Berna:

GRUPOS DE DESTRITOS	Poboanza d' os grupos	De cada 1.000 habitantes son labregos	Mortes por tuberculosis por cada 1.000 habitantes
Destritos con d' o 19 % de labregos	547,160	103	276
Id, c' o 20-33 % de labregos	586,806	253	251
Id. c' o 33-44 % id.	593,125	379	221
Id. c' o 43-53 % id.	579,055	490	210
Id. c' o 56-86 % id.	611,608	643	178

Tampouco nos desminten os datos estadísticos d' o Estado:

	Poboanza (Censo 1910)		Proporción de tuberculosos por 1.000 mortos por enfermidás infecto contagiosas n-o ano 1917
	Poboanza total	Industriás mineiros, transportes e comercio	
Barcelona . . .	1.162.521	208.010	84,00
Vizcaya	349.923	40.629	98,47
Guipúzcoa . . .	226.684	66.705	105,77
Ourense	414.216	10.371	22,14

Hai que ter en conta, pr' á debida apricación d' estas táboas, que n-o agro non s' observa apenas a hixiene d' os alimentos, nin se teñen á mau a mór parte d' as veces medecinas nin Médeco e de que os millores alimentos, debido á sua mercantilizanza, consúmense n-as cidás.

Non falta quen ll-apoña á industria a merma n- os nacementos.

A influenza d' o industrialismo sobre as condiciós físicas d' o pobo tradúcese n-un aumento d' as inutiliás pr' ó servicio militar. «N-o destrito de Thaun n-a Alta Alsacia, eran atos pr' ó servicio militar en 1881 o 5 °/₀ d' os mozos empregados n-os fiadeiros y-o 12 °/₀ d' os que trabalaban n-as fábricas de tecidos, mentras que n-o agro éran-o o 52 °/₀». O Médeco escribía: «N-os pobos fabrís casi todol-os mozos eran inútiles, e si esto sigue esí, mais valerá non mandar elí mais comisiós de reclutamento».

As estadístecas do Estado ofrécennos os siguientes datos:

Tanto por cento con relación ó número d' alistados.

PROVINCIAS	EXCRUIDOS		Escentuados pol-os artículos 89, 326 e 328
	Totalmente pol-o art. 84	Temporalmente pol-o art. 86	
Barcelona.	10,63	10,94	13,70
Vizcaya.	8,79	7,40	10,12
Guipúzcoa.	6,06	3,98	10,42
Ourense.	5,73	4,88	8,17

Despoixa de botar un xis sobr' os datos anotados non hai dúbida de que a xente d' aldea e moito mais rexa e nervosa que a d' as cidás.

Os labregos son a xente que millor garda os costumes d' a raza, a mais pacífica, a mais tenaz, a mais perseverante y-a que millor defende os intreses d' a nazión.

D' eiquí que diga Sánchez de Toca «non hai contrapeso millor contr' as demagoxias urbanas que o d' a democracia agraria», e G. F, Hértzberg—n-a Estoria Universal, feita baixo a direución de G. Oncken, t. 6, páx. 59—referíndose á loita políteca entr' o pobo y-a plebe: «A tenacidade con que loitaron entre sí os dous pobos ou clases eisistentes en Roma, foi debida a que pol-as venas d' a ilustreza e d' a plebe corría o mesmo sangue, y-a que o conxunto d' o pobo romano era un pobo esencialmente agrícola. A esto débense, asimesmo, o espirto de moderanza que en todas estas loitas s' admite y-o caráuter aristocrático que distinguin o modo de ser d' o Estado romano, deic' os tempos d' o antiguo Catón y-o mozo Escipión o Africano ainda despois d' o trunfo compreto d' a plebe. A esto débense, por último, a tenaz perseverancia con que loitaron ambas clases, deica que a invencible obstinanza d' os plebeyos conquiriu a esperada victoria»; d' eiquí que dixera Bismarck: «A propiedá d' a terra é o lazo mais forte pra ligar ó cidadan de calquer clás que sexa ó Estado» e que diga o sabencia d' o pogo galego: «O que non ten casa nin viña, en calquer parte s' aveciña».

Hai un refrán galego que dí: «O que n-e home n-a terra, n-e home n-a guerra». E iste foi o pensamento dominante n-a antigua Roma pois deic' a «reforma d' o exército romano, tan importante dend' o punto de vista militar e pol-as consecuencias políteas que consigo trouxo, levada a cabo por Cayo Mario durante a guerra de Yugurta, considerouse com' on aisioma entr' os romanos que o direito y-o honore de levar armas e de servír n-o exército soilo debía corresponder ás clás d' o pobo acomodadas, ou, por millor decir, as que poseían bés raices. N-este concepto, o pobo romano foi dividido en cinco clases...» «Todol-os cidadaus, cuyos bés inmuebles non chegaban á tasa fixada pr' a última clás, y-entr' os cuales contábanse a mór parte d' os artesanos, formaban unha sola centuria, que non pagaba trabucos nin prestaba o servicio d' as armas». Iste réxime considerábase com' a saúde d' a república e por esto cando n-o ano 304 o célebre Ruliano volveu a pór n-as catro tribus d' a cidá ó pobo que o

censor Apio Claudio esparexera por todas, déronlle o nome de *maisimo*.

«Decídeme—perguntaba Tiberio Graco ós nobles—¿qué val mais: un cidadan ou un perpetuo escravo; un soldado ou un home incapaz pr' a guerra? ¿Preferides, pra ter unhas cantas fanegas mais de terra qu' o resto d' os cidadans, renunciar á espranza de conqueril-o mundo ou porvos en peligro de que os anemigos vos abarballen esas terras que nos negades».

Un criterio semellante informou, entr' os gregos, a constitución de Solón, pois os *tetes*, ou sean aquiles que somentes tiñan unha renta anual de menos de 150 medimnos ou metretes y-os que non poseían mais que bés muebles, soilo podían ser chamados ás armas como tropas lixeiras en caso d' invasión grave d' o territorio.

N-o fondo de todo esto hai duas cousas. Por unha, as riquezas y-a vida n-a cidá desmendran y-afeminan, por outra, coma dí Montesquieu, «ó home que nada tén pouco ll' importa en certos respeutos o Goberno en que vive». Por esta razón Bismarck, co' a lexilación de seguros contr' a inutilidá y-a vellez, un d' os fís que perseguía era o d' intresar os obreiros n-a conservanza d' o Imperio, pois esí vemos que dixo o 18 de Mayo de 1898: «Vivín bastante tempo n-a Francia pra saber que a lealtá d' unha gran parte de franceses ó Goberno, bo ou ruín, débese ó medo de perder as suas pequenas pensións... Non falo xa d' os posteiros que son ricos en comparanza c' os pequenos pensionistas. Istes dinse: «si o Estado se perxudica, perdo a miña renta», y-ainda que non sexan mais que coarenta francos ó ano, non queren perdelos, e teñen intrés pol-o Estado. Esto é mundo...

ARTURO NOGUEROL BUJÁN

ARCHIVO FILOLÓXICO E ETNOGRÁFICO DE GALIZIA

Referentes ás plantas:

22 Redondiño, redondiño
com' a capa do muiño:
¡ten follas, ten!
e non ll' as conta ninguén.

O CUGUMELO, OU CHOUPAPRO.

(*As* follas *son as membranas radiantes que ten por baixo do carapucho ou parugues.*)

—

23 Alta me vexo
no meu lugarexo
mouro vexo vir
e non lle podo fuxir.

(*A cereixa qu' está na cerdeira e ve vir o merlo a picala.*)

—

24 Alto me vexo
no meu lugarexo.
Por unha risada,
perdín miña anada.

(*O ouzizo no castiñeiro, que cando regaña, parece que ri e perde as castañas que leva dentro.*)

—

25 Altos padres.
capeludas madres
y-os fillos incha-foles,
adiviña tú, si podes.

(*Os* altos padres *son os castiñeiros; os* capeludas madres, *os ouzizos; os* fillos incha-foles, *as castañas que fan inchar á barriga.*)

26 Marmorea, mar non é,
espiña ten, pescado non é.

O TRIGO.

Referentes ós homes:

27 Pelo por baixo, pelo por riba,
e no medio unha cousa viva.

O OLLO.

—

28 Airexiña pequeniña
y-abade revolvedor,
e todol-os feligreses
sentados orrededor.

(*A* airexa *é a boca; o* abade revolvedor *e a lingoa; os* feligreses *son os dentes.*)

Referentes a cousas artificiás:

29 Unha cousiña tesa;
cabe na man e non cabe na artesa.

'A AGUILLADA

—

30 Vai a Roma e vén de Roma
c' un picariño na croa.

A AGUILLADA, C' O PINCHO ENRIBA.

—

31 Mari-branca está estendida;
Xulián está derriba;

Nápoles vai e Nápoles ven,
Mari-branca aberto ll' o tén.

O TEAR.

—

32 Peluda por fóra,
peluda por drento
recachal-a perna
e metela drento.

A MEDIA DE LÁ.

—

33 Tén boca e non come,
tén pés e non anda,
tén cú e non caga.

O PÓTE.

—

34 Dez soldadiños a par,
pasan o río sen se mollar.

OS FUNGUEIROS, *(ou estadullos do carro.)*

—

35 De día com' onha escada,
de noite com' aguillada.

A AGOLLETA DO XUSTILLO.

—

36 Presa na cárcere estou,
antre cadeas metida;
oras alta, y-oras baixa,
oras morta, y-oras viva.

A LÁMPARA NA EIREXA.

—

37 Entre balado e balado,
hai un boi asoballado.

O PAN NA MASEIRA.

—

38 No monte nace, no monte se cría
e vén bailar co' as damas á vila.

O FUSO.

—

39 Cen groliños,
un grolón,
un mete e saca
y-on quita e pon.

(Os cen groliños *son as fabas;* o grolón *é o póte;* o meté e saca *é a garfela;* y-o quita e pon *é o testo.*)

—

40 Besta de ferro,
albarda de liño,
tiza que tiza c' un garabulliño.

(*O candil,* besta de ferro; *con* albarda de liño, *que é a torcida.*)

—

41 Catro cabalos
van para Francia.
Un tras d' outro e ningún s' alcanza.

O ARGADELO.

Igual en Monforte de Lemos, (San Fiz.)

—

42 Unha vella con un dente
cham' a tod' a sua xente.

A CAMPANA. *(O dente é o badal.)*

43 Anda de burato en burato
co' as tripas arrastro.

A AGULLA. *(As* tripas *son o fío.)*

—

44 Andar, andar
e nunca chegar.

O MUÍÑO.

—

45 Un burro branco
beilando n-un campo,
co' a pexa n-un pé
e burro non é.

O MUÍÑO.

—

46 Zuncorrondullo andaba n-a feira;
no medio inchaba,
no rabo roncaba
tiña orellas e zangoneaba.

A GAITA.

—

47 Terra branca, semente negra,
cinco bois y-a chavella.

(*A* terra branca *é o papel;* a semente negra *é a tinta;* os cinco bois *son os dedos,* y-a chavella *a pruma.*)

—

48 Dous peludos,
un pelado,
unha anguía
e un calca-rabos

(*Os* peludos *son os bois;* o pelado, *o arado;* a anguía, *a aguillada,* y-o calca-rabos *é o labrego que vai detrás piuchando n-os bois.*)

(COMUNICADAS POR A. NOGUEROL)

49 Unha señorita moi enseñoritada
chea de remendos, sin ningunha puntada.

A GALIÑA.

—

50 ¿Qué é unha cousa que vai de buraco en buraco e leva as tripas arrastro?

A AGULLA.

—

51 Dediante de Deus me vexo
cos colores alcendida;
cando alta, canda baixa,
cando morta, cando viva.

A LÁMPARA.

—

52 Tras d' unha porta están
Meter e sacar
E dar de barriga
E non é picardía. (1)

A TECEDEIRA.

1) Utilizada por Valle Inclán. En *Romance de Lobos,* o cego Electus, di: Nós tras de la puerta—hemos de amasar—meter y sacar—y dar de barriga—no riades rapaces—que no hay picardía.

Probremas [1]

(RECOLLIDOS EN SAN CIPRIÁN DE VIÑAS, POR A. NOGUEIRA FABELLO, MESTRE NACIONAL)

53 Unha media medio feita
y-autra media por facer
dígame vosté galán
cantas medias poden ser?

—

54 Catro pás, catro cás,
un pan e medio e medio pan
a como toca cada can?

—

55 Cantas son tres medias moscas e mosca e media?

Outras adeviñanzas

(RECOLLIDAS POR V. RISCO)

56 Alto me miro
Color d' ouro teño
Por unha risada
Perdín canto teño.

O OURIZO QUE REGAÑOU.

—

57 Iba unha vez o Bispo faguendo a visita pastoral, y-ó pasar por unha ponte, viu que debaixo estaba un home pescando, e perguntoulle:

—¿Ti qué pescas?

Y-o home respondeu:

—O que pesco, botoo ó río, y-o que non pesco, levoo á casa.

¿Qué pescaba o home?

OS PIOLLOS.

C. XI. [2]

(RECOLLIDOS POR MANUEL GALLEGO SEARA, ALUMNO DA ESCOLA NORMAL D'OURENSE NA PARTE DE SARRIA, PROVINCIA DE LUGO.)

Os espritos dos elementos

1 Os tronos son causados por unhos homes que se chaman *degrumantes (negrumantes?)* que suben ás nubes en *polcoriñas*, da maneira seguinte: xuntan unha porción de polvo, e póñense a mexár n-il; estonces fórmase a *polcoriña*, e no remuiño que forma o aire, suben ás nubes, e despoixas, dend' eli fan daño a quen lles parece.

(N-esta versión aparece o nome de *degrumantes*, ou cecais *negrumantes* aplicado ás espritos da tempestade,—os *Marats* védicos—que noutros sitios chaman *mañeiros*—*huberus* en Asturias—ou *tronantes*.)

As bruxas

1 Si o crego deixa o misal aberto do lado direito, as bruxas qu' entraran na eirexa non poderán sair namentras nono cerre.

2 Si cando corren as estrelas, se recollen areas do chao, e despois se botan na pía da auga bendita, quedarán tantas bruxas sen poderen sair da eirexa, com' areas haxa na pía.

3 As moscas que hai son traguidas pol-as bruxas no día de San Xoan.

Conto de bruxas

4 Unha filla ouviu dicir qu' a nai d' ela era bruxa, e pra saber s' era certo, foise a fiar pra xunto d' ela na víspora de San Xoan. Chegou a hora de deitarse, y-a filla non se quería marchar, senon qu' estaba facendo tempo pra ver si a nai iba pol-as moscas; pero ela tanto lle porfíou, qu' a filla tuvo que marcharse, mais en lugar de coller pr' á casa, rubíu ó teito, pra ver o que lle dicía ó home, e sentiulle preguntar:

—¿Qué trouxeches?

—Cala, hó, cala, qu' esa filla nona puden sacar de xunto de min, en tod' a noite, e solo puden chegar á repartición das moscas; pero heillas de cobrar, que ll' hei de matar ó home.

—¿E cómo?

—Heime poñer da figura d' unha mosca *rezuda*, e mañá, cando vaya á arada, heille pical-os bois e hano matar, y-a mín non me poderá facer nada, non sendo que me dea c' unha vara d' *avelaira*. [1]

A filla, com' estaba escoitando, ó saber aquelo, xa non lle tiña medo, e foise có home á arada e levou a vara que sabía, y-ó vil-a mosca, pegoulle un pau e matouna, y-o día seguinte, apareceu a nai morta.

Meiciña máxica

1 Pra cural-as *tercianas*, tomal-a limosna que dean *nove Marias*.

O demo

1 O convento de Samos din que foi costruído co' a axuda do demo, pois por medio do *Libro de San Cipriáu* (os frades?) faciano carretal-a pedra pol-a noite.

---

(1) Clasificamos istas brincadeiras antr' as adeviñanzas, por axeitar así millor na distribución provisional de grupos que fixemos. Estos so nos que o pedagogo francés Decroly chama *xogos aritméticos*.

(2) (Véxase a distribución de capítulos no noso núm. 1).

(1) A vara d' *avelaira*, é empregada en toda a Europa occidental nas operacións da Goecia (a *mágica preta liberal*, como lle chama o *Libro grande de San Cipriáu*). D' avelaira faise a *vara falcinante*, istrumento indispensabel da Maxia Negra, que ven descrito en todol-os grimorios, e ten outras moitas apricacións.

C. XI.

(RECOLLIDOS POR SERGIO PÉREZ FERNÁNDEZ, ALUMNO DA ESCOLA NORMAL D'OURENSE, EN SOBER, NA PARTE DE LEMOS) (1)

As bruxas

5 «Non hai un mal, un door de cabeza, unha febre, unha disgracia, unha calentura que nono achaquen a efeuto de bruxería, pois eiquí todal-as enfermedades cúranse con bendicións e co' as *cousas boas* (reliquias, rescritos, escapularios, amuletos,—o comunicante nono espríca)—e según eles, hastr' as bestas son vítimas, as probes, dos efeutos d' estas creencias, pois tan pronto como lles enferma un animal, van buscar aixiña *as cousas boas* e ll' as poñen, e sanan, según *eles*.»

6 Unha tal señora Maripepa, contou o caso seguinte: «Un atardecer do mes de San Xoan, encontrábame eu gardando a única porca que tiña, e n-esto veu por elí certa muller da parroquia a quen tiñamos por bruxa, e dispois de darme as boas tardes, díxome:—«No, esa porca non ch' está boa, Maripepa».

—Qu' eu lle sepa non lle ten mal ningún—lle contestei.

—No, pois ter, tencho—volveume dicir, e con estas, marchouse.

Mais, ó levala á corte, vin qu' efeutivamente estaba enferma, púxenlle *as cousas boas* e sanou.

7 A tía Xuana do Lameiro contoume o que sigue: «Certo día do mes das frores, veu certa muller do lugar pedirme un pouco leite, mais eu que o necesitaba, non llo quixen dar. Mais ó ir munguil-a vaca, en vez de darme leite, empezou a soltar sangue. Fíxenlle unha cruz no lombo, boteille auga bendita, y-ó momento deixou de soltal-o sangue. Púxenm' a ferver aquil leite, pra que se presentase elí a que m' embruxara a vaca, e así soceden, que ó pouco tempo preséntasem' a bruxa dicíndome que por Dios sacase o leite do lume, (1) e que nunca me volvería a faguer ningún mal, y-asina o fixen».

Meiciña máxica

2 Pra matal-as lombrices dos nenos, faulle cruces na barriga, e din: «Corto cocas todas e non d' elas—non sendo a do cocal—que Dios nos libre de todo mal». Ó último rézase unha salve, y-esto repítese varias veces.

(1) En todo o val de Lemos, e nas montañas qu' están pol-a parte de Caldelas, praticans' a cotío as artes máxicas y-hai moitísimos bruxos e bruxas. Roso de Luna houbera atopado n-aquela terra dos antigos Lemavos, un gran centro iniciático, xiquera hoxe sexa en gran parte do *camiño da esquerda*, ou sexa dos magos negros.

(1) A bruxa sofre cando o leite embruxado está ó lume. Iste ó un fenómeno d' *exteriorización da sensibilidade*, sobre do que teñen feito curiosos esperimentos Albert de Rochas e outros sabios, y-hastra certo punto, parece científicamente comprobado. N-elo fúndase o feitizo que os franceses chaman *envoûtement*. Véxase o que sobre d' esto teñen escrito Durville, P. Piobb, E. Lévy y-outros autores.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

CASTELAO EN OURENSE

Castelao afírmase cada día máis, com' o máis comprido dos artistas galegos, sendo coma é, d' un xeito indiscutibel, o máis galego. A sua arte, non somentes é a máis fondamente sentida y-a de meirande fondura ideolóxica, senón tamén a de maor amplitude, a máis rica en aspeutos diversos. Agás d' unha habilidade técnica que se perfeuciona cada día sorprendéndonos co' a resolución de nóvas dificultás, Castelao é, por riba de todo, un pintor inteleutual e cordial. Móveo a pintar sempre unha emoción que vai do simplesmentes decorativo ó trascendente. Por iso, tras de cada un dos seus cadros hai un poema y-en todos iles unha mesma conviución... Poucos artistas haberá tan coscentes e ningún tan sinxelo, tan real, tan honrado.

Agora revelóusenos n-un nóvo aspeuto, da maoría das xentes non coñecido. É, ó mesmo tempo, a realización d' unha das suas arelas iniciás: pintal-a paisaxe galega. E Castelao revelouse agora com' asombroso paisaxista. Os que coñecían o seu famoso tríptico dos Cégos, premiado n-unha esposición oficial, os que se lembraban dos fondos d' aquil tríptico, sabían xa que Castelao sería paisaxista. Mais Castelao viña de ter inmensos trunfos, fai meses, c' unha obra de xeito inteiramentes distinto: *Nós*, a admirada coleución de cincoenta sepias, madriña que resultou do nóso boletín y-asociación, ise album que é o gran poema elexiaco da Raza

galega... Y-agora é outro cantar: os catorce cartós espostos n-o «Club» é coma o pirmeiro capítolo d'unha nóva obra. Sen que n-éles fallen relembranzas de *Nós*—o titulado: «Unha vella atopouno n-un camiño»—esto é outra cousa: é o poema da beleza e do misterio, o poema da Terra galega.

Ourense tivo a sorte de tel-as primicias d'esta nóva fase do grande artista, pol-a feliz iniciativa do «Club» de poñer á disposición de Castelao os seus salós, pra que os moitos amigos y-ademiradores qu'eiquí tén, puderan contempral-os belísimos cadros que o nóso compañeiro trouxo na sua curta visita, e que causaron unha impresión enorme.

Somentes un gran artista pode acometer unha obra de tal natureza, tratando como mestre a un tempo a fegura y-a paisaxe, os corpos y-a luz. Compre ser un gran artista pra pintar un mar que rompe na praya en escumes espesas, com'íl o pintou c'unha sinxeleza de primitivo y-un refinamento de xaponés; pra lles dar carne vivente ó asombroso *Pelingrin* y-ó *Guía da danza d'espadas;* pra faguer aquil *Luar* sen lúa; pra se faguel-o pintor do milagre no poema pintado que chama *Lux in tenæbris*...

Se quixera, Castelao houbera podido vender moi ben en Ourense as catorce obras espostas. Pro non viña íl co'esa intención, y-os amantes da arte qu'eiquí temos, tiveron que deixar marchar aquiles tesouros con fonda saudade.

JEAN REVEL

O amor do chao natal é do que mais carauteriza ós escritores normandos. Os netos d'aquiles Wikings que tantas visitas nos fixeran na Edade Media, son xente coma nós apegadas á terra, ó pequeno cultivo, á pequena industria, ó pequeno comercio—calidades pol-o demais fundamentás pra faguer un pobo forte. O amor do chao natal enche os escritos de L'Hopital, de Rolnard, ainda d'aquil gran parisiense que foi Jean Lerrain, sempre lembrando o seu corruncho de Fecamp...

Jean Revel fai do amor ó chao natal unha doutrina. Do estudio que A.-M. Gossez lle dedica en *Les Tablettes* (revista de Saint-Raphael-Var) do derradeiro mes de Santiago, sacamos as notas siguentes:

A unha obra considerabel *(Un Français en Amerique*, 1876 - *Dans les Highlands*, 1879 - *Chez nos Ancêtres*, 1888 - *Testament d'un Moderne*, 1889 - *La Fin d'une Ame*, 1891 - *Dialogues des Vivants*, 1892 - *Ascensión* (novela), 1893 - *Multiple Vie*, 1894 - *Rustres* (contos), 1898 - *Un Cerebral* (novela), 1899 - *Contes Normands*, 1901 - *Les Hôtes de l'Estuaire*, 1904 - *Terriens* (contos), 1906.) Jean Revel añide un novo libro, pirmeiro d'unha Estoria da Normandía.

Amor da universal harmonía—comprensión dos fatos humans: razas, patrias, humanidades—rebusca intuitiva das suas orixes e dos seus devenires—intrés imediato pol-as suas espresións mais veciñas: río criador, provincia, aldea natás; tais son en síntese final as manifestacións múltipres—filosófica, telúrica, social, aborixen e rural—da sua paixón orixinal: o amor do chao. Jean Revel deprocatouse d'un xeito fondo e cabal da influencia asoluta da terra no home, revelada por Montesquieu, por Taine, pol-as mais positivas investigacións estóricas qu'íl presentiu dicindo: «Na Estoria non hai no fondo mais que xeografía», e sentiu un amor esaltado pol-o elemento-raiz: «Cando vexo escrito n-algunha parte—dí-istas verbas: *A Terra;* vénme ó curazón unha onda de ledicia e ó esprito unha ardente curiosidade; esprimento un tremer, algo esquisito, como cand'un ve unha presoa amada...» E n-outro sitio fai falar d'iste xeito a un dos seus persoaxes: «Eu, un dos recén chegados no perfeicionamento secular, convén que m-axionlle diante d'iste torrón que foi a pirmeira sustancia do ser coscente... Ista lama non é de ningunha maneira abyecta... en realidade é diviña. Istes aluviós, esta corrente, iste fondamento impuro, é o Humus do que o Home foi amasado; é o barro empregado sempre no taller do Criador... O delta non foi o berce das razas onde s'enxendron e foi incubada a pirmeira nidada do adamita?»

Jean Revel pensa que a civilización moderna a ben superior ás vellas sociedades, mais renega das vilas tentaculares, coma Verhaeren, recrama unha descentralización adeministrativa e esalta ó peisano, ó labrego, na sua forza vital, no seu amor ós eidos. Ten espranza na concordancia das forzas planetarias, pensa que o mal é mais forte qu'o indivíd o e menos forte qu'a coleutividade, mais a Redención do home no futuro coida que será somentes pol-a volta ó chao natal, ó aire cheo que lle donará a salvación e a saúde, somentes pol-a sua restitución á Terra.

AS LETRAS CATALANAS EN GALIZIA E AS LETRAS GALEGAS EN CATALUÑA

Pol-a iniciativa de Tomás Garcés, agudo e despexado inxenio catalán—d'hoxe en adiante, corresponsal de NOS en Barcelona—vaise inaugurar, nas páxinas literarias de *El Día* de Tarrassa—das que nos ocupabamos no número derradeiro—a colaboración dos escritores galegos. Cabanillas envioulles versos «trements

d' emoció poètica i patriòtica» según a espresión do Garcés. Do mesmo xeito, o nóso amigo ofércenos, respondendo ós nósos requerimentos, traguer ás páxinas de NOS un reflexo da moderna cultura catalana. Non imos agora loubar unha produción espirtual, que moi logo se vai demostrar a si mesma, ós óllos dos nósos leutores. Fai moito tempo que a cultura catalana se tén de seu. Y-os creadores d' esa cultura tamén saúdan o nóso esforzo con simpatía,

LA DOUCE FRANCE,
août-septembre, 1920.

Ó mesmo asunto do devandito artigo refírese Mr. Lebesgue n-outro titulado *Par la France*, en relación co' a probabel esistencia no século VI antes de Xesucristo d' un gran imperio céltico que chegaría de Coimbra a Cracovia,—da Galizia ibérica á Galizia polaca—comprendendo toda a Europa hiperbórea, central y-ocidental. A civilización dos Celtas pudo aportar á humanidade ocidental unha suma de cultura igual pol-o menos á da Grecia, e d' ehí ven a civilización francesa... «Or—afirma cheo de fé—la celtisation porte fruit contre tout obstacle. C'est un germe inamissible.»

Cómpre que nas páxinas de NÓS cheguemos a tratar co' a estensión de que é merecente esta gran custión do panceltismo.

Outro artigo cheo d' intrés do mesmo boletín, é o de Gabriel Brunet, *Le Problème de l'Élite*. N-esta era caótica en que o esprito de destrución reina no mundo, a *obra da cultura*, froito do esforzo milenario das xeneracións, áchase ameazada... O feito máis sainte dos nósos días é o desprezo da cultura, o desprezo dos intreses superiores da humanidade... O mundo autual é dos homes d' aución; a mercancía inteleutual baixa cada día máis na feira, y-a Elite inteleutual foi reducida á impotencia: xa non é unha forza, xa non se lle recoñece unha minsión nas sociedades d' hoxe... Con moita razón siñala o autore a grande parte de culpa que lle cabe á mesma Élite, por andar istes anos derradeiros maldecindo da intelixencia e da razón, dicindo que *o fin da vida non é o pensamento senon a aución*, e que *a verdade é o que permite ter ésito*...

Confronta logo esta *capitis diminutio* da clás inteleutual co' as ideias espostas por Renan en *L'Avenir de la Science*, onde di que, cando a ciencia trunfe, *os destinos da humanidade serán confiados á élite erudita*. Mais, no mesmo libro atopa Mr. Brunet outra teoría destrutora dos prestixos da Elite: a ideia de que é a masa a que crea, e de que o xenio non é senon o redautor das ispiracións da multitude... Sobre d' esto tamén habería moito que falar.

MERCURE DE FRANCE
15-X-1920

Na seción *Lettres portugaises*, co gallo de falar d' un libro do Sr. Bernardino Machado (*A Política da Victoria*, Boente e Silva, Lisboa, 1920), Phileas Lebesgue fai atinadas consideracións sobre da tradición cabaleiresca, que Portugal, apesares da diferencia de temperamentos, posee en común co' a Francia e con todal-as naciós d' heredamento céltico, cultivadas na Edade Media pol-o gran movemento crístico da Táboa Redonda.

«Así—segue dicindo o sabio lusitanista—o nóso escelente amigo Vicente Risco, patriota galego e pensadore d' ampla envergadura, podeu, sen escital-o nóso escepticismo, nos revelar certas particularidás do folk-lore do seu país celto-lusitano. Alá ond' ó río Limia tén seu nacemento, no pequeno lago d' Antela, unha vila, ond' outrora reinou o Rei Artús, foi solagada pol-as augas, e ás veces, pol-a noite óvense sonal-as campáas. O santo Graal sería orixinario de Galizia. Ó Montsalvato estaría no cume do monte Cebreiro, na província de Lugo. Parsifal tería rubido estas costas, e Klingsor non sería máis que un dos magos mouros, n-outro tempo encantadores, hoxe encantados, qu' amorean tesouros baixo as ruinas.»

Estudia logo *A Victoria de Parsifal* de João Grave—qu' afirma a supremacía d' un ideal de perfeución humana na sinxeleza do curazón, fora das tentaciós perigosas da carne, da soberbia, da riqueza e do poder,—pra concluir con verbas com' estas: «Calquera cousa qu' un póda pensar da oposición fundamental antr' a cabaleiría mundana do ciclo d' Artús y-a cabaleiría relixiosa do ciclo do Santo Graal, estamos tanto d' un lado coma do outro de cara a unha corrente de leendas míticas, saídas da India pol-a Europa hiperbórea. De sitio en sitio, a través do folk-lore dos diferentes pobos, certas semellanzas se revelan, certas analoxías sintomáticas. Así, o corvo da *Prophétie de Gwenc'hlan* que leva no peteiro os testemoyos sanguiñentos da batalla perdida, vólvese atopar na *Nai dos Yougovitch*, obra maiestra da epopeía serbia e máis n-un vello cantar de guerra lituano de que nos informa M. de Labunovas en *La Revue baltique*.»

«Mais non se trata somentes de miudenzas d' iste orde. O esprito da Táboa Redonda y-a concención particular do amor que d' íl saiu, concención á unha pagana e mística, enche toda a poesía portuguesa.»

Coma bó eixempro, trai logo as *Canções de Saudade e Amor*, e a égloga musical *Crisfal*, dous libros do grande poeta Lopes Vieira.

A NÓSA TERRA,
5 Outono, 1920-N.º 129

Abrese c' un retrato do Martir grorioso da independencia d' Irlanda, Terencio Mac Swiney, alcalde de Cork, o úneco héroe verdadeiro do seculo XX, dino d' eterna lembranza e groria. Vén logo o manífico *Discurso* do nóso compañeiro Ramón Cabanillas na sua entrada na Academia Galega.—Unhas liñas sobre a *Esposición d' Alvaro Cebreiro* na Irmandade da Cruña, que coma dixemos no número anterior foi a revelación d' un nóvo e forte artista.—*As nóvas correntes políticas da Galizia* por Arturo Noguerol Bajún.—*As uñas do demo* (leenda) pol-o Conde de Bertiandos.—*A trascendenza do nóso movemento* artigos pubricados por *O Comercio do Porto*, y-o *Xornal de Noticias* da mesma vila sobre do renacemento das letras e das artes e do sentimento nazonalista en Galizia. D' esto ocupámonos aparte.—*Irlanda* (historia dos Movimentos nacionalistas).—*Leonardo de Coimbra* por Johan Viqueira.—*Escoita ti, literato rico e*

vanidoso por Castelao.—*O iuri da politeca hespañola.*—*A millore propaganda* por Ramón Villar Ponte.—*O neno é asi* por Rabiudranath Tagore.—*Peneirando.*

VIDA,

número 3, La Coruña

Temos recibido iste boletín imprentado na Cruña por rapaces, case todos eles estraños á nósa Terra, ó menos en esprito... NÓS, que tén na casa colaboradores da famosa GRECIA de Sevilla, hoxe de Madrid, non pode por menos d'atopar moi ben que o cubismo se vaia metendo pouquiñ'a pouco nas páxinas de *Vida*—un dibuxo de Barradas, outro de Huici, un artigo intresante sobre d'arte rusa—moi paseniñamentes e coma quen leva medo... Unha pasadiña mais, rapaces, que os nenúfares estanvos murchos, y-os cisnes xa feden!

LA REVUE DE L'EPOQUE,

numéros 10 et 11, París,

Octobre et Novembre 1920

Na lista de colaboradores d'iste notabel boletín, que dirixe en París Mr. Marcello-Fabri, e no que se ten falado xa das letras galegas, veñen moitos nomes xa de nós venerados nos tempos d'iniciación literaria: Gustavé Kahn, Vielé-Griffin, René Ghil, Paul Fort, Tristan Klingsor, Philéas Lebesgue, Albert Mockel, Paul Vulliand, Saint-Pol-Roux..... O boletín trainos d'iste xeito a ledicia d'unha comunicación mensual c'os vellos mestres. *La Revue de l'Epoque* ven agora n-un formato mais pequeno, mais seica mais nutrida de leutura.

No número 10 son merecentes d'atención: *Essai sur l'oeuvre d'art considerée comme une réaction* de Marcello-Fabri. A obra d'arte é unha reaución do artista diante das suscitaciós do século en que vive, sexa en forma d'*evasión* d'un mundo qu'il atopa ruín, sexa en forma d'*elevación* car'un soño que crea pra il un mundo nóvo, sexa en forma d'*agresión* contra do século. As formas enrabechadas d'agresión artísteca (cubismo, futurismo, dadaismo) responden á dificultade qu'hoxe teñen os escritores nóvos pra coller sona... Recoñece o autor certos esforzos serios na *avant-garde*, e cita o nome d'Albert Gleizes que ven de pubricar un libro sobr'o cubismo.—*Carl Spiteler, poète epique*, por L.-Charles Baudouin.—*Des jeunes d'aujourd'hui* (sobre do escritor cubista Blaise Cendrars, ben coñecido da nósa élite) por Marcel Uillet.—Información sobre letras españolas (Galdós e Ramiro de Maeztu) pol-o escritor catalán J. Pérez Jorba.

No número 11: *Le Caractère veritable de l'Alchimie* pol-o Dr. R. Allendy.—*L'Oubli*, poema de Paul Fort.—*James Mac Wisthler* por George Maillet.—*Preface à un catalogue de litterature mondiale*, xigantesco record de pubricidade do Comisariado d'Enseño da República dos Soviets, traducindo de todal-as lingoas 1.500 volumes de a 320 páxinas, todo d'unha asentada... por Máximo Gorki.—*A l'Amante immortelle*, poema d'Albert Mockel.—*In memoriam Guillaume Apollinaire*, por Gaston Picard.—*Parmi les Revues.* Dous artigos sobre da Bretaña: un de M. S. Henriet en *La Revue de l'Ouest* do que o firmante do *compte-rendu* cita o siguente párrafo: «En tanto que a Bretaña non sexa unha Provincia que viva unha vida política de seu e forte—*en tanto que os Bretós non teñan un poderoso sentimento nacional en auto*—non esistirá verdadeira literatura bretona»—y-outro de Georges Lizerand en *La Grand Revue* ond'estudia o movemento particularista dos Bretós, son dous nóvos datos cheos d'intrés, sobre do renacemento dos pobos célticos, un dos feitos mais sinificativos dos nósos tempos.—*Letras catalanas* por Pérez Jorba sobre libros recentemente aparecidos.

A NÓSA TERRA,

5 Novembre, 1920-N.º 130-131

Traí: *Divagaciós sóbor do sentimento nazonalista*, conferencia lida na Irmandade da Cruña por Correa Calderón na que o nacionalismo *sinn-feíner* d'ise mozo esgrevio e «enxebre com' os toxos» estrila en verbas d'unha audacia consoladora...—*Galicia en Cuba* por Camilo Díaz Seoane.—*Copia do mensaxe que os nazonalistas galegos dirixiron ós irmaus irlandeses.*—*A Serra* por Augusto d'Esaguy. *Tempro deserto* por Curros Henríquez.—Tradución da poesía pubricada pol-o heróico Mac Swiney no *Kilkenny People*, ós 28 días d'ayuno. Esta poesía foi xa traducida a todol-os idiomas do mundo. Ela tén, tras da sua sinxeleza, a fondura saudosa dos grandes poemas.—*Verba qu'obriga a moito* por Ramón Villar Ponte.—*Follas secas* por A. Santos Vila,—*Vento e sol, Cuniña* por Enrique Batán, versos que se saen do corrente d'un xeito feliz.—*Lembranza de Lois Porteiro, O nóso morto* por Correa Calderón.—*Fai dous anos* por Ignacio Rodríguez, e unhas liñas da Redaución, en lembranza do irmau inesquecibre que foi verbo e guía nos pirmeiros anos de loita.—*Irlanda e o lord Alcalde de Cork.*—*Carta* do Vicecónsul de Portugal en la Guardia.—*O monge e o pasariño*, leenda rimada por J. J. Nunes.—*Follas nóvas*, sobre *La Flama* de Balaguer, unha obra teatral catalana, e *El idioma gallego* de Domingo Díez Estévez.

LA REVISTA. BARCELONA

Novembre XVI, MCMXX

Finances, conversa curiosa de dous burgueses, de moita autualidade, por R. Rucabado.—Francesc Pujols comenta o trunfo dos artistas catalás no *Salón d'Outono* de París.—*L'Ombra de Luther*, escrito dend'Erfurt por J. M. Pi Suñer.—*El teatre del poble*, un ensayo de Jean Richard Bloch, no seu libro *Carnaval est mort*. Moi intresante pra nós, xa que nos colle nos comenzos do teatro galego. Mail-as vistas do autore están ó noso xuicio, trabucadas... Catro poemas de J. Salvat Papasseit, poeta d'*avant garde*, d'unha agudeza, o mais perto da plena realización, do que ha sel-a poesía nova.—Outro poema de Joan Mínguez.—*Libros*, sobr'unha esposición d'arte francés en Barcelona.—Revistas.

Ourense: Imprenta e Papelería de LA REGION

AGUAS MINERO-MEDICINALES
BICARBONATADO-SÓDICAS

MONDARIZ

FRÁBICA MECÁNICA DE CALZADO
DE
ANXEL SENRA
RÚA XUAN FLÓREZ
Depósito: Cantón Grande, 15 - A CRUNA

F. Román e Saco
DROGUERÍA
E FARMACIA
Pereira, 19 Teléfono, 28
OURENSE

"GRAN HOTEL ROMA„
MONTADO CON TODO CONFORT E HIXENE MODERNOS :-: COCIÑA VARIADA E SANA
PENSIÓN COMPRETA DE 10 A 50 PESETAS
SITUADA NO MAIS CÉNTRICO DA CAPITAL
Progreso, 71 OURENSE Teléfono, 73

TARIFA D' ANUNCIO

	Ordinario	Esclusivo
Unha plana	60 ptas.	120 ptas.
½ plana	30 »	60 »
¼ plana	15 »	30 »
⅛ plana	7'50 »	

Na cuberta esterior e follas intercaladas antr' as do testo:

Unha plana	100 »	200 »
½ plana	50 »	100 »
¼ plana	25 »	50 »
⅛ plana	12'50 »	

Os precios son por inserción. Nos abonos por mais de seis insercións faise un desconto, no anuncio ordinario do 10 por 100 e nos escrusivos do 15 por 100.

XASTRERÍA E CAMISERÍA ◆ José María Rodríguez
Fanse camisas e traxes elegantes, cómodos e duradeiros.
Pereira, 2 **Ourense**

NUEVO BAZAR ◆ *Ramón Puga & H.nos*
Muebles, Louza, Cristal, Prefumería, Mercería, Útiles de viaxe, Eleutricidá e pra regalos
Tendas 9 e 11 **OURENSE**

L'UNIÓN ◆ Compañía francesa de seguros contra incendios
Subdireitor en Ourense Salvador Caneiro RUA DO INSTITUTO

AUTOMÓVILES OURENSE - VERÍN ◆ Puga Mangana H.nos
SERVICIO DIARIO E RÁPIDO CON COCHES CÓMODOS DE MARCA ACREDITADA
ADEMINISTRACIÓN: PROGRESO, 61.—OURENSE TELÉFONO 113

1000

LEA V.

"Teoría d'o Nacionalismo Galego„

POR VICENTE RISCO

Que lle dará luces pr'enxergal-os probremas da nosa Terra

PRECIO: CINCO REAS

"A NOSA TERRA„

BOLETIN DECENAL

Idearium das IRMANDADES DA FALA en Galicia e nas colonias galegas d' América e Portugal

PRECIOS DE SUSCRICIÓN

Na Cruña ô mes.	40	céntemos
Coste d'un número	15	»
Fora, trimestre.	1'50	pesetas
América, id.	2'00	»

REDAUCIÓN Y-ADERMINISTRACIÓN: PLAZA DE MARÍA PITA, 17, BAIXO. — A CRUÑA

"D'O ERMO„

(POESIAS)

POR ANTON NORIEGA VARELA

Coste: 10 reás